अशक्तभानिपरित्यन्यशक्तभान्याचरतायज्ञमुख्यंतज्ज्ञानमस्वयमेवपृच्छति त्वयेति आपगेयगांगेय पितामहस्यापि ईशायअंतयोमिणे सर्वत्रषष्ठ्यर्थेचतुर्थी शंकरवेभवत्यस्मादित्यानं दायेत्यर्थः ॥१॥ बभ्रवेविशालाय बभ्रुर्वैश्वानर इत्यादिर्विशालेपिंगलेन्यवदितिमेदिनी महाभाग्यंऐश्वर्यं गुरवित्यादिःसप्तम्यपिषष्ठ्यर्थं अव्यक्तंजगत्कारणं अव्याकृतात्त्वेतस्युयानये उत्पत्तिप्रलयस्थानाय ॥२॥ योहीति सर्वगतः सर्वोपादानत्वात् सर्वत्रनदृश्यतेदृष्टात्रशरीरत्वादात्मत्वाच्च ॥३॥ ब्रम्हाविराट्विष्णुःसूत्रात्मारुद्रेशःप्राज्ञःतेषांस्रष्टाउपादानंप्रभुर्निमित्तं उपासतेस्वस्वोपाधित्यागेनअधिगच्छंति ॥४॥ प्रकृतीनांपंचतन्मात्राहंकारमहदव्यक्तानांविश्वकारणानांपुरुषस्यजीवात्मभोक्तुरित्यर्थः पंचम्यर्थेषष्ठी इंद्रियाणिपराण्याहुरिंद्रियेभ्यःपरं मनः मनसस्तुपराबुद्धिर्बुद्धेरात्मामहान्परः महतःपरमव्यक्तमव्यक्तात्पुरुषःपरः पुरुषान्नपरंकिंचित्साकाष्ठासापरागतारिति आत्मेंद्रियमनोयुक्तंभोक्तेत्याहुर्मनीषिण इतिचश्रुतेभ्यस्तत्त्वे

युधिष्ठिरउवाच त्वयापगेयनामानिश्रुतेनीहजगत्पतेः॥पितामहेशायविभोनामान्याचक्ष्वशंभवे॥१॥ बभ्रवेविश्वरूपायमहाभाग्यंचतत्त्वतः॥ स्कराक्षरगुरोर्देवेशंकरेव्यक्तयोनये॥२॥ भीष्मउवाच अशक्तोहंगुणान्वक्तुंमहादेवस्यधीमतः॥योहिसर्वगतोदेवोनचसर्वत्रदृश्यते॥ ब्रम्हविष्णुरुद्रेशानांस्रष्टाचप्रभुरेवच॥ ब्रम्हादयःपिशाचांतायंहिदेवाउपासते॥४॥ प्रकृतीनांपरत्वेनपुरुषस्यचयःपरः॥चिंत्यतेयोयोग विद्भिर्ऋषिभिस्तत्त्वदर्शिभिः॥अक्षरंपरमंब्रम्हअसच्चसदसच्चयः॥५॥ प्रकृतिंपुरुषंचैवक्षोभयित्वास्वतेजसा॥ब्रम्हाणमसृजत्तस्माद्दे वदेवःप्रजापतिः॥६॥ कोहिशक्तोगुणान्वक्तुंदेवदेवस्यधीमतः॥गर्भजन्मजरायुक्तोमर्त्योमृत्युसमन्वितः॥७॥ कोहिशक्तोभवंज्ञातुंमद्विधः परमेश्वरं॥ऋतेनारायणात्सुत्रशंखचक्रगदाधरात्॥८॥ एषविद्वान्गुणश्रेष्ठोविष्णुःपरमदुर्जयः॥दिव्यचक्षुर्महातेजावीक्ष्यतेयोगचक्षु षा॥९॥ रुद्रभक्त्यातुकृष्णेनजगद्व्याप्तंमहात्मना॥तंप्रसाद्यतदादेवंबदर्यांकिलभारत॥१०॥

भ्यःपरःनिष्कलः चिंत्यतेनकिंचिदपिचिंतयेदितिस्मृतेःसर्वचिंतात्यागेनप्राप्यतेयोगविद्भिःयोगोबुध्याद्यसंगस्तद्विद्भिः अक्षरंअपरिणामिपरमंब्रम्ह अत्यंतपरिच्छेदत्रयशून्यं तदेवअसत् अव्याकृतद्रव्यंकारणं सत्रज्जुसर्पवद्भासमानमप्यसदनिर्वचनीयमित्यर्थः॥५॥ प्रकृतिंमायां पुरुषंतत्रप्रतिबिंबितंचैतन्यंमायाशबलमव्याकृतमित्यर्थः क्षोभ यित्वाप्राणिकर्मानुरोधेनसाम्यावस्थातःप्रच्याव्यस्वतेजसास्वसत्तास्फूर्तिप्रदानेनब्रम्हाणंमहांतमसृजत् तस्मान्महतःसकाशात्देवानांसूर्यादीनांदेवःस्वामीप्रजापतिश्चतु र्मुखः अभवदितिशेषः॥६॥ यःअसृजत्तस्यगुणान्वक्तुंकःशक्तइतियोजना धीमतः धियाबुध्याहमितिमतोज्ञातोऽहंप्रत्ययगम्योजीवइत्यर्थः नहिबुध्यादिपरिच्छिन्न स्तदगोचरं ब्रम्हपरिच्छेत्तुमीष्टेइत्यर्थः॥७॥८॥९॥ भक्त्याआराधनेनव्योमाद्यष्टमूर्तेर्ध्यानेनतद्भावंगत्वाजगद्व्याप्तमित्यर्थः॥१०॥

Digitized by Google